

češčino povzdignil do vsestranske popolnosti: od preproste pesmice do vzvišene ode, za vsako vrsto čuvstev, v miru in razburjenosti, v žalosti in radosti, za silo in milino ima sedaj češki jezik svoje izrazite barve in glasove. Čitatelja mora kar očarati bogata, raznovrstna in izrazna ritmika jezika; arhitektura zloga je pri Vrchlickem naravnost razkošna. Včasih se verzom Vrchlickega očita, da so težko umljivi, toda to velja le o nekaterih redkih zgledih. Večinoma je vse jasno in umljivo. Da se najdejo tu ali tam tudi nepravilne oblike, ni čuda pri toliki množini pesmi. O svojem jeziku lahko reče Vrchlický s poljskim pesnikom Slowackim:

„Chodzi mi o to, aby język giętki¹⁾
 Powiedział wszystko,²⁾ co pomyśli głowa,
 A czasem był, jak piorun³⁾ jasny, prędko,⁴⁾
 A czasem smutny,⁵⁾ jako pieśń stepowa,
 A czasem jako skarga⁶⁾ Nimfy miękkiej,
 A czasem piękny,⁷⁾ jak aniołów mowa.⁸⁾

* * *

Da pa podamo objektivno sliko o pesniškem delovanju Vrchlickega, ne smemo zamolčati tudi tega, kar mu po pravici kritika očita.

Prvo očitjanje se tiče izvirnosti njegovih poezij. Mlajša češka pesniška generacija je že večkrat poizkušala dokazati Vrchlickemu, da je to ali ono, kar je on izdal, že napisal kdo drugi. Da se kaže Vrchlický v izvirni svoji poeziji zlasti kot učenec Viktorja Hugona, je sam priznal in s svojimi navdušenimi študijami o tem francoskem pisatelju tudi pokazal. A navzlic temu se mora Vrchlickemu priznavati izvirnost, dasi tuintam odsvit drugih pesnikov barva njegove duševne proizvodnje; saj Vrchlický jih ni samo čital, ampak jih je proučeval. In zato se mu je večkrat vrnil v pero kak odmev že pozabljenega berila. Tudi ni čudno

pri tako produktivnem duhu, ako mu včasih pride v spomin kaka lastna misel iz prejšnjih dob.

Po mnenju drugih kritikov zmanjšuje umetniško vrednost njegovim spisom ogromna raznovrstnost in različnost: Nedostaje jim enotnega globjega nazora. Ker nima Vrchlický enotnega stalnega, svetovnega naziranja, je mnogokrat nedosleden, in zato

JAROSLAV VRCHLICKÝ V SVOJI PISALNICI.

1) Gibčni. — 2) Vse. — 3) Strela.

4) Brzi. — 5) Žalosten. — 6) Tožba.

7) Lep. — 8) Govor.

tudi njegovi nazori niso prepričevalni. Kar pesnik enkrat hvali, to drugokrat zasmehuje; čitatelj potem sevé dvomi o njegovi odkritosrčnosti. —

Zato pa je umljivo, da so se slišali takoj, ko je nastopil Vrchlický na pesniškem polju, v katoliškem češkem taboru očitajoči glasovi. Naš pesnik se obnaša nasproti dogmatično-verskim mislim tako prosto in smelo, da

niso mogli proti temu molčati katoliški kritiki, in nastopilo je kmalu dovolj nasprotnikov proti njegovi pesniški smeri. Razni njegovi modroslovni nazori tako globoko segajo v vero, da je bil odpor neizogiben.

Tako n. pr. odgovarja pesnik na vprašanje: „Kaj je človeško življenje in njegov pomen?“¹⁾

„Život lidský — zněla píseň —
jeden hon²⁾ a jedna tíseň³⁾
před ním nic a za ním plíseň,⁴⁾
jeho vznik a cíl je stín.⁵⁾

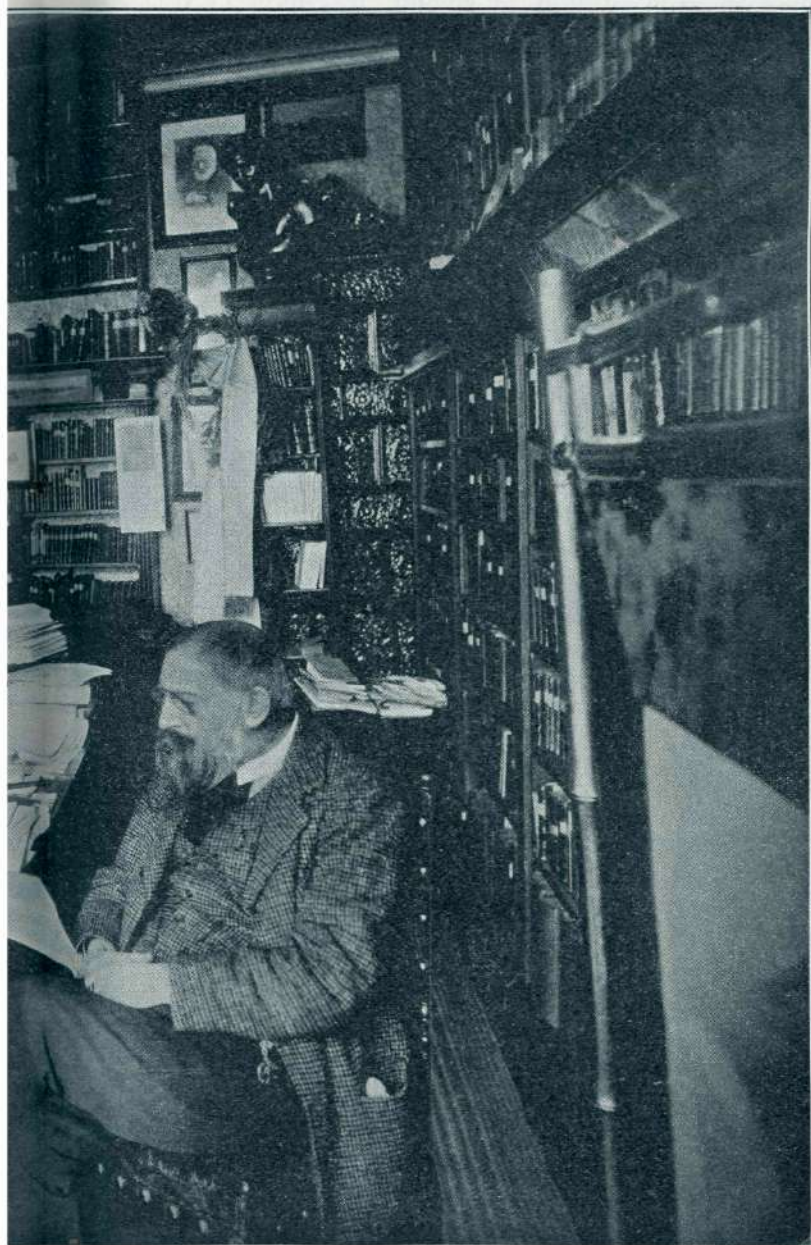
Strastno vživanje življenja z vsem egoizmom — to je svetovni nazor, za katerega se Vrchlický večkrat ogreva:⁶⁾

„Proto líbej, pij, v tom moudrost veškerá!“⁷⁾

Po lastnih besedah pesnikovih je morala tesen steznik, katerega slači poezija:

„Morálka, jež „ne“ říká,
to šnčrovačka těsná,
ji poesie svléká.⁸⁾

Kult poltenosti je Vrchlický negoval zlasti v prvih pesniških zbirkah s posebno ljubeznijo. V njegovih zbirkah se nahaja čela vrsta pesmi, v katerih opeva poltenost „bez pout a clony“⁹⁾, z ognjevitostjo brezobzirnostjo. Edini predmet nekaterih pesmi je samo kult ženskega telesa, n. pr. „Assaka Mala“, „Soud Parisův“, „Lais“, „Herodice“ in v drugih. Seveda se s tem ne more strinjati krščanska morala. Tudi Vrchlickemu veljajo besede Vychodilove: „Dva razloga zahtevata, da se naj pesniki kar najbolj izogibajo nenravnih predmetov: Človeške družbe ne smemo opisovati slabše, nego je v resnici, in pa, kar je poglavitno, obvarovati jo moramo, da ne bo postajala s tem slabša, nego je

1) „Různé masky“, 80.

2) Dirka. — 3) Tesnota, gnječa.

4) Plesnoba. — 5) Senca.

6) Hudba v duši, 123.

7) Vsa.

8) Dni a noci, 128.

9) Zakrivanje.